

Predstavujeme obce Mikroregiónu Radošinka

Ďalšou obcou, ktorú vám chceme v našej rubrike predstaviť, je obec **Šurianky**.

Obec Šurianky sa nachádza v doline Perkovského potoka a tiež je súčasťou nášho mikroregiónu. Oblasť Perkovského potoka, Radošinského potoka a rieky Nitry je významnou historickou oblasťou z hľadiska osídlenia. Zemepisná blízkosť Nitry, ktorá sa už v období 5 000 až 3 200 rokov pre našim letopočtom stala centrom záujmov poľnohospodárskych rodov, výrazne ovplyvnila aj osídlenie údolí spomínaných potokov.

Začiatky osídlenia obce Šurianky siahajú pravdepodobne až do obdobia mladého paleolitu (30 000 – 20 000 rokov pred Kristom) t.j. pred našim letopočtom, keby sa v nitrianskej oblasti zdržiavali nositelia Gravettskej kultúry..

Archeologickým prieskumom južnej časti Perkovského potoka sa zistilo osem lokalít, ktoré boli v praveku osídlené. Najvýznamnejšie sú Bahno – Dolné lúky, Za cintorinom, Za Kľučiarom I. a II., Za Figurom.

Pri prieskume bol získaný materiál z paleolitu, z neolitu, z doby halštatskej, laténskej, slovanskej aj z obdobia ranného stredoveku. Je možné konštatovať, že v uvedených piatich lokalitách sa potvrdilo takmer kontinuálne osídlenie od praveku až po ranný stredovek t.j. do konca sťahovania národov (376 – 568 rokov po Kristovi) t.j. nášho letopočtu.

Okolie obce tvorí odlesnený pahorkatinový povrch s nadmorskou výškou od 143 do 230 m nad morom. K obci patrí aj osada Perkovce položené južne od obce Šurianky, na ceste vedúcej do Čakajoviec a Nitry. Pretože celý chotár dnes zaberajú poľa s kúskami lesíkov, pôvodná flóra zanikla a zostali z nej iba nepatrné zvyšky.

O osídlení Šurianok v čase Veľkomoravskej ríše nie sú jednoznačné doklady. V najstarších písomných dokladoch sú Šurianky označené ako Suran, Zuran, Szuran zrejme od močiara Šur, ktorým táto lokalita bola.

Po zániku Veľkej Moravy sa územie Nitrianskeho kniežatstva dostalo do područia starých Maďarov a ich náčelníka rodu Arpádovcov. Nenásytné koristnícke vojsko Maďarov však v roku 955 utrpelo združujúcu porážku na rieke Lech pri Angsburgu. Nastala doba prechodu z kočovného spôsobu života na usadlý. Základy uhorského štátu začal tvoriť veľkoknieža Gejza a neskôr jeho syn Štefan I. zvaný Svätý. Aby sa uľahčilo vznik hradných bojovníkov (rytierov) oslobodil ich majetky od platenia daní a poplatkov, čím položil základy vzniku drobnej šľachty – zemianstva.

Tento proces sa začal zrejme už v 11. storočí aj v obci Šurianky. Z časti chotára boli vyčlenené na kráľov príkaz menšie výmery pôdy (dvojpoplužné dvorce) a prideliť ich

hradným bojovníkom.

V rokoch 1241 – 1242 sa Uhorskom prehnali hordy Tatárov, ktorým velil Batutchán. V roku 1241 porazil na rieke Slanej kráľovské vojsko Bela IV., ktorému sa iba s veľkou námahou so skupinou podarilo uniknúť do Nitry, odtiaľ ďalej podstúpil strastiplnú cestu až k Jadranskému moru. Po náhlom odchode Tatárov v roku 1242 sa kráľ vracia. Za statočné služby musí odmeňovať šľachticov bojovníkov, čím aj z tohto dôvodu dochádza k rozpadu kráľovského majetku. Vznikajú nové šľachtické rody napr. Matúša Čaká atď. Zemaniam zo Šurianok sa necítili byť veľmi ohrození, čo im umožnilo celkom slušné živobytie. Po

Kostol sv. Kataríny z roku 1637

predčasnej smrti Beneša, nitrianskeho hradného rytiera z Jacoviec sa jeho žena znovu vydala za hradného rytiera Mórica zo Šurianok, syna Monka. Je to zároveň aj prvá písomná zmienka o existencii hradných rytierov zo Šurianok v rokoch 1264-1265.

V roku 1295 patrilo Matúš Čák k najvplyvnejším magnátom Uhorska. Postupne sa stal suverénnym pánom celej Trenčianskej a Nitrianskej župy. Tých, čo sa zdráhali podriaďiť, násilne vyhnal z ich majetkov aj napriek tomu, že mali majetky priznané kráľom Ondrejom III. ktorý ich však nedokázal chrániť. Šľachtici zo Šurianok sa zrejme Matúšovi podriadili a po jeho smrti v roku 1321 znovu prešli ako väčšina tunajšej šľachty na stranu kráľa.

Nástupom Anjonovcov na uhorský trón nastalo dlhé obdobie mieru v krajine a k nebyvalému rozmachu hospodárstva. Pokračovalo osídlenie, vznikli nové trhové mestá, napr. v Topoľčanoch a v Nitre, zakladali sa vinice... Aj v tomto období vznikali spory o majetok napr. Šľachtic Martin Bugár dňa 26. júla 1324 žiada kráľa Karola Róberta o vrátenie majetku Šurianky s kostolom svätého Mikuláša, ktorý mu zaujal magister Lampert. A kráľ mu ho vrátil.

Vo veľkom pápežskom registri fár v Uhorsku z roku 1332 – 1337 sa spomína Johannes sacerdos t.j.

farár Ján s kostolom sv. Mikuláša v Šuriankach, ktorý mal dôchodok 2 fertóny, čo znamená, že to bola veľmi chudobná fara.

Po porážke uhorských vojsk sultánom Solimanom II. na Moháčskom poli 29.8.1526 nastal v krajine chaos a bieda. Zahynulo 20 000 uhorských bojovníkov spolu s výkvetom šľachty a siedmimi biskupmi. Na úteku sa utopil uhorský panovník Ľudovít II. Jagelovský a kráľovstvo zostalo bez kráľa. Nastal spor o korunu medzi Ferdinandom I. Habsburským a Jánom Zápoľským, čo malo nedezierné následky pre región. Ján Zápoľský si na pomoc zavolať sultána, čo vyvolalo veľké pohoršenie vtedajšieho

jeneckými vojskami kresťanskej ligy znamenala definitívny obrat v turecko-habsburskom zápole.

Na sklonku feudalizmu bolo základom príjmov poddaného obyvateľstva poľnohospodárstvo. Pôda sa obrábala v rámci trojpoľného systému. Jeden diel sa osial ozimínami, druhý jarinami a tretí diel ostal ležať úhorom na pasenie dobytky. Pri obrábaní pôdy sa využili drevené pluhy so železnou lyžicou a čerieslom ťahané párom dobytky. Bránilo sa drevenými bránami, používanie valca bolo neznáme.

Sialo sa ručne a kosilo sa kosákom. Kosa sa používala na kosenie trávy a niektorých druhov jarného obilia. Mlátilo sa cepmi a preosievalo vo vetre. Obilie sa uschovávalo v zbožných jamách – zemniciach. Boli to až 5 metrov hlboké kruhové jamy, ktoré sa pred uskladnením obilia najprv vypálili a ich steny sa vystlali slamou. Vrch jamy sa upravil tak, že k uskladnenému obliu viedol iba na jednu stopu (30 cm) široký otvor a aj ten sa dobre zamaskoval. V čase vojny a tureckých vpádov bolo takto obilie dobre ukryté. Po 2-3 rokoch sa muselo obilie vybrať, aby sa neznehodnotilo. Jama sa zahrabala a vykopala sa nová.

V Šuriankach sa v tomto období (16.-17. storočie) pestovali všetky známe obiloviny, ktoré poznáme aj dnes. Každá poddanská domácnosť chovala značný počet zvierat.

Hydina bola určená hlavne na predaj. Kravy a voly sa používali pri orbe i do záprahov, rozšírené boli kozy a ovce. Prevažovali múčne jedná spštené rybami.

Obyvatelia každej dediny sa delili na tri skupiny: sedliakov, želiarov a podželiarov. Sedliaci vlastnili okrem domu a poľnohospodársku pôdu, tzv. urbárske poľa, lúky a pasienky. Na základe zmluvy so zemepánom mohli pôdu rozšíriť o kľčoviská kopanice a vinohrady. Vlastníctvo bolo dedičné a na jeho základe boli povinní odvádzať dane a dávky štátu a zemepánovi a tiež odpracovať stanovený počet dní na panských majetkoch.

Želiari mali v dedine vlastný dom, ale nemali v držbe urbársku pôdu, iba kľčoviská a vinohrady, čo im nestačilo na užívanie rodiny. Preto vykonávali rôzne remeslá, prípadne slúžili v zámožných sedliakov alebo na panstve. Daňové a robotné zaťaženie bolo asi o polovicu menšie.

Najnižšou kategóriou boli podželiari, ktorí nevlastnili ani dom, ale bývali v podnájme zaoberajúc sa rôznymi druhmi obživy. Dane a dávky neplatili žiadne. Ich povinnosťou bolo odpracovať 12 dní do roka u zemepána. Tieto tri kategórie obyvateľstva dopĺňali ešte drobní zemaniam a libertíni alebo slobodníci. Spravidla sa nevenovali poľnohospodárstvu, obýčaji neplatili žiadne dane, pričom mali úľavu aj na štátnej dani. Platil zákaz sťahovania pre poddaných.